

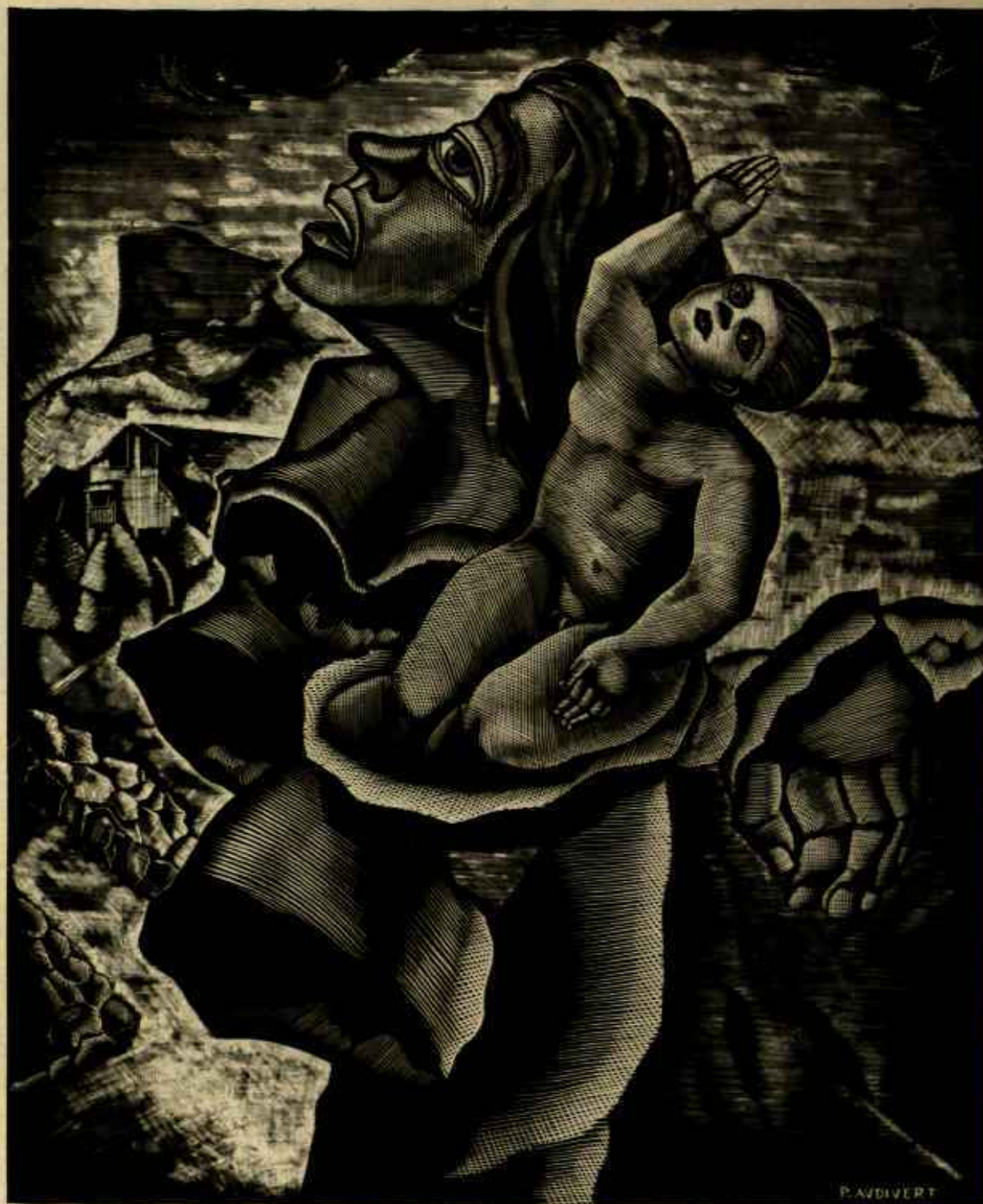
HOMENATGE AL PRESIDENT LLUIS COMPANYS

La revista *Ressorgiment*, de Buenos Aires, va dedicar tot el número de novembre del 1940 a retre homenatge al President de la Generalitat Lluís Companys, que acabava d'ésser afusellat al castell de Montjuïc després d'un simulacre de judici militar. Avui, a cinquanta anys d'aquell crim polític, fem una reedició facsímil de la revista sencera per tal de renovar l'homenatge al patriota i al màrtir. El seu sacrifici, però, no seria debades. Altrament, fou fecund des de l'instant precís que la sang li brollava del pit i regava generosament la terra catalana. L'estult que volia cegament anihilar Catalunya en la persona que la representava s'errava. No feia altra cosa que reconèixer-ne l'existència i la vitalitat, d'excitar-ne les defenses atenallades. En aquell instant precís recomençava el recobriment que ja no tindrà aturador fins a la reeixida lluminosa. Emmudits a l'Interior, els crits de protesta, els cants de dol i d'homenatge i les condignes veus d'afirmació nacional s'aixecaren a l'ample i hospitalari refugi de l'Exili. Com ho féu exemplarment *Ressorgiment*.

OBRA CULTURAL CATALANA

Buenos Aires · Octubre del 1990

RESSORGIMENT

P. ADIVERT

NOVEMBRE

1940

Bs. AIRES

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

RESSORGIMENT *

PERGAMINO, 244 BUENOS AIRES

SUMARI D'AQUEST NÚMERO:

Companyes, màrtir de Catalunya. - *Manuel Serra i Morel*: El darrer soliloqui. - Dades biogràfiques de Lluís Companyes. - L'últim missatge del President. - *Gràcia B. de Llorenç*: En el retorn i partença de Lluís Companyes i Jover, President de Catalunya. - Paràgrafs de discursos del President Companyes. - La col·lectivitat exterioritza solemnement el seu dol i la seva protesta per la mort tràgica del President de Catalunya. - Missatge del Consell de la Comunitat Catalana. - *Pere Mas i Perera*: Esbós de la Catalunya republicana. - *H. Nadal i Mallol*: La unitat és un deure. - Notícies.

GRAVATS: Lluís Companyes i Jover. - Caricatura de Companyes, per *Damesón*. - Diversos aspectes del funeral cívic en memòria del President de Catalunya. - "Paisatge en dia gris" (oli), per *Pere Roca i Marsal*.

Institut Llonch de Fontova

Directora: Fca. LLONCH de FONTOVA
30 Anys d'Ensenyança Professional

TALL i CONFECCIÓ

Des dels primers mesos l'alumna pot tallar i confeccionar els seus vestits.

COTILLES i FAIXES, inclús ortopèdiques CAPELLS

Curs pràctic sense teoria.
Preparam per a l'ingrés a casa de Modes.

LABORS - LLENCERIA DIBUIX i PINTURA - MÚSICA

Cursos abreujats per a professionals.
Exàmens lliures.

Atorguem Diplomes

(Mencionant aquesta revista gaudirà d'un descompte en la mensualitat).

Sol·liciti informes a

RIVADAVIA, 1966 U.T. 48, Pasco 1852

Montserrat Bartrés Professora

TEORIA - SOLFEIG - PIANO

Ensenyança especialitzada per a infants

LLIÇONS A DOMICILI

Sarandí 1309, D. 64, Bs. Aires

HOTEL PENSIO FONT

COMODITATS PER A FAMÍLIES
CONFORT I PREUS MÒDICS

MORENO 552 BUENOS AIRES
U. T. 30, Avenida 3125

L'Atlàntida

Olis de cuina i de taula.
Vendes a l'engròs i a la menuda.

J. Cabré i Cia.

Successor: JOAN PANTEBRE
ESTADOS UNIDOS, 1599
U. T. 38 Mayo 9717

Bar EL QUERANDÍ

Venda de CAFES i TES
CLASSES FINES

Torreificació
diària

MORENO 592 al 600 i PERU 302
Telèfons 33, 7894 i 9952

JA SOU de l'

ASSOCIACIÓ
PROTECTORA
DE L'ENSENYANÇA
CATALANA?

RESSORGIMENT

ANY XXV

BUENOS AIRES, NOVIEMBRE 1940

NÚM. CCLXLII

QUAN les primeres clarianes de l'alba del dia 15 d'octubre darrer es perceben a penes damunt la fortalesa de Montjuïc i el sol, sorgint d'entre la mar en calma, començava a fondre la boira dels cims, s'acomplia dintre el castell sinistre un assassinat monstruós, un crim horren que les consciències honrades ja han cuitat a assenyalar com una de les iniquitats més grans de la història: l'execució de Lluís Companys, President de la Generalitat de Catalunya.

No podent privar a la nostra pàtria de la llum del sol i de l'ale de l'aire vital, els botxins de Catalunya s'acarnissaren aquell dia amb un home malalt i vençut però que constituïa el símbol de la terra catalana, no pas per la seva persona mortal sinó per la jerarquia de la seva investidura que, malgrat tot, encara els catalans nacionals consideraven i estimaven com esperança d'un ressorgiment proper que tota sentim en el cor. Però si bé el cos de Lluís Companys s'estremia en espasmes agònics sota l'argolla infamant que apretava el botxi, l'esperit del patrici se'n despenia i anava a unir-se amb el sol matinal i amb l'aire d'aquell dia clar per a il·luminar i vivificar les ànimes i la terra esplendorosa de la Catalunya immortal.

El món civilitzat s'ha commòs tot amb l'execució de Lluís Companys, per les circumstàncies en què s'ha produït i la perversitat i despreci dels més cars sentiments que han demostrat els seus executors.

En caure Catalunya, sense defensa —ella que ho havia donat tot per la República!— Companys, va cercar refugi a França i es radicà a París. La irrupció dels nazis i la consegüent capitulació francesa el sobtaren allí i no pogué sortir.

ne. Aleshores començà la caça de l'home per part de les hienes franquistes, i la Gestapo es cuidà d'engrapar Companys i lliurar-lo a la ferocitat dels que avui dominen Espanya.

Però allò que indigna més, allò que revolta més, no és solament el fet repugnant de lliurar un polític que s'havia acollit al dret d'asil que li brindà un país lliure i amic, sinó l'evident monstruositat que constitueix el fet de jutjar i condemnar dues vegades un home pel mateix "delicte". Perquè Lluís Companys ja havia estat sentenciat per la justícia franquista. I per responsabilitats polítiques tal com l'ha jutjat suara, de nou. La primera condemna fou d'estranyament perpetu, pèrdua de la ciutadania espanyola i confiscació de béns. D'ací que la paròdia de procés sumariàssim que hom diu que li han fet suara no és sinó l'intent d'enganyar el món volent-li fer veure que s'han seguit les normes legals dels països civilitzats. Però el món ja estava assabentat de tot i ha convingut que l'execució de Companys ha estat un vil assassinat comès fredament per uns homes que tenen una responsabilitat de govern, els quals, per venjar-se d'un home i d'un poble que foren lleials amb si mateixos i amb les institucions dels països que ells van trair, s'han mofat de la justícia, han fet cas omís de la legalitat i han despreciat els drets i els sentiments que regulen i ennobelen la vida humana.

Lluís Companys ja no és d'aquest món. Ha pagat amb la vida el seu amor a la llibertat dels homes i del poble; ha pagat amb la vida el seu amor a Catalunya. Franco i el mónstres que l'companyen han somrigut satisfets d'haver-se pogut venjar i demostrar llur odi en la persona d'un home que representava una pàtria que demana llibertat i justícia; una pàtria que per la llibertat sap sofrir; han pretès ultimor en el cos llatzerat de Companys, el cos i l'esperit ubèrrims de Catalunya. La intenció ha estat aquesta, és indubtable.

La realitat, però, serà una altra. Franco, en matar Companys, no s'ha adonat de dues coses. La primera, que es faria malveure del món civilitzat. La segona, que donava un nou màrtir a Catalunya, un màrtir la sang del qual no ha estat vessada endebades, com ho palesa ja la reacció que la seva mort ha produït en tots els catalans, àdhuc en aquells qui no eren gaire afectes a les idees i a l'obra de govern del segon President de la Generalitat restaurada.

I és el que havem dit abans: davant el fet monstruós, denunciat i execrat pel món enter, els catalans sentim enrobustida la nostra fe i acrescudada la nostra voluntat de lluita per l'ideal redemptor. És la natural reacció de les ànimes, que ens diu que el sacrifici de Companys, avui, com el de Carrasco, ahir, com el de Rahola, i el de Latorre i tants d'altres patriotes que han caigut sota el plom homicida de la "justícia" de Franco, no seran sacrificis estèrils, que la terra nostra, subjugada i tot, ja se'n sent tota commosa, i en el cor dels seus fills que són a cents de milers a l'exili, una nova esperança hi floreix: l'esperança d'un demà venturós que ens redimirà la pàtria i en bandejarà per a sempre les ànimes vils que malden oferrissadament, inútilment, per fer-la desaparèixer. Inútilment diem, perquè la voluntat dels catalans a subsistir i a ésser lliures, és molt més forta que totes les armes verinoses de l'enemic i l'odi d'aquestes feres que ens han mort Lluís Companys, el nostre President, avui en l'absència més President encara, perquè el seu martiri ha produït el miracle d'unir els cors catalans i ferlos vibrar a l'uníson en amor i en vehemències de triomf per Catalunya.

Lluís Companys

El darrer soliloqui

En fait de souvenirs nationaux, les deuil valent mieux que les triomphes, car ils imposent les devoirs, ils commandent l'effort en commun.

Renan.

COM que sé que a les sis he de morir, voldria exprémer el meu pensament i fer-li destil·lar les més rcondites essències. Em reca endurem-n a la fossa el diamant l'uminós que dipositaren en mi les sala cristal·lines de les generacions mil·lenàries i que a vegades treia espurnes sorprenents i arborava la meua imaginació amb una resplendor d'idees que a mi mateix em corprenien i que la paraula desgranava en torrentada impetuosa.

Voldria d'ixar a Catalunya ço que no és meu, el que em donà la terra i la raça, el que jo servava transitòriament per a fer-ho brillar als ulls de les multituds en les hores greus i decisives. Voldria que els catalans que darrera d'aquests murs suporten una agonia més llarga i desolada que la meua poguessin saber que no es perd amb mi el tresor d'una consciència clara i d'una conducta recta, i que, si mil vides tingués, mil vides oferiria a l'ideal invencible de la llibertat humana i a les lleis inalienables de l'esperit.

Mes no puc trametre el meu missatge. Estic ben sol i vern. No sé res, no sé el que passa en aque l món trashedat que vaig deixar enrera, ja deu fer cent dies. No sé si en la ciutat atordida que dorm als peus de la muntanya tràgica hi ha una sola ànima que vetlli per mi en aquesta hora incerta en la qual tot està en suspens menys la buca del rellotge que es rima amb les pulsacions del meu cor i amb les onades de sang que s'afanyen a regar els meus membres lacos i exhaurits amb efusions postremes.

Sé que està a punt de sortir el sol sobre la ratlla llunyana de la mar encantada. Sé que aviat es deixondiran les masies i s'obriran les portes, i els anyells enfredorits belaran bo i cercant la mamella materna. I c's arbres de les riberes deixaran caure la primera tanda de fulles marcides amb tremolors intermitents. I els ocells s'escamparan pels soles humids que han arrencat les arades lluentes, i ni tan sols piularan. I c's rius correran muntanya avall i les aigües dels cims voldran romandre en les recolzades per tal de no perdre's en la mar infinita.

S'arrapen a la vida com el gram esberlava les parets de tàpia de les nostres cases del Terròs. Encara deuen penjar

aquells cerrells místics de les meves jornades infantivols. En aquesta hora c's festeja l'oratiol de l'alba. Els bailets salten del llit i cuiten a fer-se una torrada. Les moces obren els finestrals i la llum s'esbandirà pel trespol de fusta i els mobles de l'antigor. La meua mare ho feia així, com les xiquetes d'ara, i no pensava que el seu fill moriria agarrotat com un lladre!

No. Els nois i les noies no somriuran aquest matí, ni es tiraran amoretes. Les

noies aniran a la font, i l'aigua que raja els adormirà la pensa. Els homes, amb l'eina a coll, aniran cap a la feixa, i el bestiar es mourà pausadament i ells no tindran gana de renegar ni esperar-lo. No. Ningú no sap que em moro, però estic segur que l'aire del matí els dirà quelcom a tota aquesta gent silenciosa i endolada, i el meu darrer sospir deixarà collortres les herbes de les marginades.

No, no! No passarà res. Els meus amics... ¿On són els meus amics? Si en tenia tants! Ja té que no poden venir, que no em poden ajudar, que tots pateixen! Però, ¿què fan? ¿Ho saben que jo m'estic acabant, que l'home que presidia Catalunya ja no es despertará mai més? ¿No sentiran tots damunt les espatlles una mica més de pes? Si que ho sentiran. Els recordo, els veig, milers i milers, amb els ulls fets a mi, amb l'alè suspès, mentre jo parlo, quiets, embadallits, sentint com els creix el cor i com el seny es regala en la visió de la veritat cospada. ¡Amics, bons amics, que

m'escoltàveu i em seguíeu! ¿On sou? ¿On sou? Ja ho sé que és com un pesombre, com un somni, que voleu i no podeu, que teniu les cames segades i una rampa que us oprimeix. Però aviat us passareu la mà pel front, sacsejareu els braços entumids, us fregareu els ulls i veureu la llum de l'alba que us porta un nou misteri. ¿Què serà? Les velles voldran persignar-se i els infants correran espordits a arredoçar-se entre les cames de llurs pares. També jo tinc fills, grans i petits, que no poden ajudar-me, que no els podré ajudar i que tampoc no saben que em moro...

Em reca no veure Barcelona, mal fos per un instant. ¡Però si la veig, la veig ben clarament! Tot aquest sembrat de cases atapeïdes que s'enfilen muntanya amunt i s'escorren per les valls properes i s'empenyen fins arran mateix del mar... Ho veig tot, tot! El Vallès, tan ample, el Montseny a la dreta, i Sant Llorenç i Montserrat a l'esquerra... Si tot Catalunya és a dins meu! ¿Qui sap si també es morirà? ¿Qui sap si es pot morir? ¡No, no! Això no pot ésser. Morir-se Catalunya, és impossible. Perquè... ja ho veig! Tots, quan moren, fan com jo. Encara que morin al llit, encara que morin ben acompanyats dels seus, o encara que morin lluny, a l'altra banda de la mar, a tots els passa el mateix. Senten una cosa inefable, dolça, benigna, suau. Senten que comença el repòs. I aleshores, és la mare que somriu, és la falda tèbia de Catalunya, és la llum, el paisatge, els perfums, les remors. l'esguard dels germans, la manyaga dels seus dits, el que us acotxa, el que us clou c's ulls, el que us adorm en una llangor delitosa...

¡Catalunya, Catalunya! No te'n vagis. No tinc a ningú, però et tinc a tu. Resta en mi. ¡Sempre, sempre! Jo m'estiraré, rígid, ben pla, en el teu llit. I la teua terra em cobrirà, i m'apitjarà, i em guardarà gelosa. I jo et tindrè eternament, en la joia i en el dol de tots els teus fills, en la vida futura de l'univers renovat amb les llàgrimes i la sang de tots, i també amb la meua. La meua, que s'ho val! El botxi no la canviaria per cap altra. Tot perquè tu ets en mi, perquè et porto com una aurèola santa sobre el meu front luminós. Perquè sóc el català que representa la Catalunya lliure! Ell es pensa que ha guanyat, i que tot s'acaba amb mi. No serà així. ¿Oí que no serà així?

Et sento, Catalunya! Si, si. Ja t'entenc. Quan veuràs que m'estrenyen la nuca, quan sentiràs que m'ennuego, en comptes d'anar-te'n cap enfora, en comptes d'exhalar-te i fugir de mi, te n'aniràs cap endins, t'estotjaràs en el meu cor, i em faràs companyia en la nit eterna que comença ara, ara, a trenc d'alba...

M. Serra i Moret

Dades biogràfiques de Lluís Companys i Jover

LLUIS Companys i Jover, assassinat suara a Barcelona per la tirania de Franco, va néixer a Terròs, poble de les comarques lleidatanes, l'any 1883.

Fill de propietaris rurals, els seus pares pogueren donar-li carrera i es rebé d'advocat a la Universitat de Barcelona.

Mentre estudiava ja va distingir-se per les seves campanyes a favor dels ideals de llibertat i d'emancipació social. En conferències, mitings i per mitjà de la premsa lluità entusiastament per a aquests postulats, lluites que havien d'ocasionar-li, ben aviat, disgustos. Sofrí persecució per les seves idees republicanes i socials. L'any 1917 va ésser detingut i enviat a la fortalesa de La Mola (Maó) per defensar els obrers que eren perseguits.

Durant la Dictadura de Primo de Rivera, Companys va desenrotllar gran activitat revolucionària. Conspirà amb Macià contra el règim monàrquic i fou ell qui el dia 14 d'abril del 1931 proclamà a Barcelona, cinc hores abans que ho fes Madrid, la República. Ell personalment va presentar-se amb uns amics a la Casa Consistorial i va hissar-hi la bandera republicana. Simultàniament, Macià, des dels balcons del Palau de la Generalitat, proclamava la República Catalana com a part integrant d'una Federació de Repúbliques Ibèriques.

En celebrar-se el pacte entre el govern espanyol i el català, Companys va ésser nomenat Governador de Barcelona. Més tard se'l féu ministre de la República en el gabinet presidit per Azaña. "Però el goig suprem de la meua vida —va dir en prendre'n possessió— és aquest que m'acaba d'atorgar el govern de la meua pàtria en elegir-me per a presidir el Parlament de Catalunya. Aquesta ha d'ésser la millor herència que jo pugui deixar als meus fills".

En morir Macià, Lluís Companys fou proclamat pel Parlament català president de la Generalitat, càrrec que ha ostentat dignament fins a la seva mort.

Quan les forces reaccionàries espanyoles assaltaren el poder i conspiraven contra la República, Companys s'hi encarà resoltament i va proclamar l'Estat Català de la República Federal. Fou el dia 6 d'octubre de 1934. Fracassat el moviment, Companys se'n féu responsable únic davant del Tribunal i fou condemnat a cadena perpètua junt amb els seus companys de govern. El triomf del Front Popular en 1936 li obrí les portes del presidi i fou rebut en triomf a Barcelona. El dia 19 de juliol com a President de la Generalitat i representant suprem de la República a Catalunya

féu front a la insurrecció dels militars feixistes i, amb l'ajut del poble i d'unes poques forces lleials, els va vèncer en

Caricatura de Companys, per Damesón

tot Catalunya. Les mateixes forces triomfants es possessionaren de bona part d'Aragó i establiren siti a Osca, Saragossa i Terol.

Després el govern de la República, per raons de guerra i també polítiques, es traslladà a Barcelona i assumí la direcció general de la defensa. La Generalitat es veié obligada a posar tot el poder a mans de Negrín, i Companys, en lloc secundari, complí, no obstant, durant tota la guerra amb el seu deure.

Caiguda la República i, amb ella, Catalunya, Companys es refugià a França d'on la Gestapo alemanya le n'ha tret per a lliurar-lo a la sàdica ferotgia de Franco, qui l'ha executat passant per damunt de lleis i principis i contra tot dret i justícia.

Durant el seu exili i utilitzant els escassos recursos de què disposava, Lluís Companys féu tot el que pogué a fi d'ajudar els seus germans exiliats; creà un servei d'Assistència als refugiats catalans i fundà la institució "Ramon Llull" per tal que la cultura catalana pogués continuar, a l'estranger, la seva obra amb l'ajut de les més altes figures de la nostra intel·lectualitat. La publicació de la "Revista de Catalunya", en la seva quarta època, i del periòdic "El Poble Català" completaven l'obra, eminentment científica, de la Fundació "Ramon Llull".

L'últim missatge del President

Josep Andreu i Abelló ens envia, de Mèxic estant, una còpia del missatge que Lluís Companys, en una de les seves darreres lletres, li encarregava de fer arribar a tots els catalans residents a

Amèrica. Nosaltres el rebem com si es tractés d'un testament polític de l'home, del President de Catalunya, del màrtir que ha mort no pas per res més que per ésser català i President de Catalunya. Diu així:

ALS CATALANS D'AMERICA, I PER CONDUCTE DEL DIPUTAT AL PARLAMENT CATALA I PRESIDENT DEL TRIBUNAL DE CASSACIO, JOSEP ANDREU, —EN AQUESTES HORES INCERTES I ENORMES, AMB EL RECORD PUNYENT I INESBORRABLE DE LA TRAGEDIA DE CATALUNYA I DEL SEU PRESENT— ELS TRANSMETO LA MEVA EMOCIONADA SALUTACIO I L'ESPERANÇA I LA FE EN EL RECOBRAMENT DE LES LLIBERTATS DE LA PATRIA. TOTS ELS CATALANS HAN D'ESSER UNS, SENSE DIFERENCIES, PER A TREBALLAR UNITS EN UN SENTIMENT PATRIOTIC. CATALUNYA SOTMESA, EL SEU IDIOMA SENSE TERRITORI, ELS SEUS VALORS CULTURALS PERSEGUITS O A L'EXILI... DAVANT D'AIXO, TOTS UNS I AMB UNA SOLA OBSESSIO, AMB UNA SOLA VOLUNTAT TENAÇ I CONTINUADA, QUE TE UN NOM: CATALUNYA PER DAMUNT DE LES INCERTITUDS I DE LA TRAGEDIA ACTUAL EL SEU ESPERIT ES MANTINDRA. I ELS SEUS IDEALS DE PAU, D'ORDRE, DE TOLERANCIA, DE CIVILITZACIO I DE TREBALL, ACABARAN PER ASSOLIR EL TRIOMF EN ELS GREUS TRASTORNS I PERILLS QUE AVUI AFLIGEIXEN A LA HUMANITAT. A TOTS VOSALTRES, CATALANS, LA MEVA SALUTACIO. — LLUIS COMPANYS.

En el retorn i pertinença del President de Catalunya Lluís Companys i Jover

Tant de temps que ens deixares; i sabíem
que en tu restava el pany de l'Ombra
[santa]

De l'Ombra de la pàtria captiva;
de l'Ombra dolorida de la pàtria!
Tu la representaves; no volíem
que s'allunyés de tu la seva estampa!
Quan t'hi han tornat, la terra estava
[erta];

les sarments de las vinyes no llevaven;
se n'havien d'anar les orenetes,
i eren, pertot, les flors, ja desfullides.
Sonà el teu nom pels cels i els móns:
[per dir-se'ns]

que violentament se t'allunyava!
Ara, quan sura un nom, senyal ens dona
cert, de paor i de malastrugança.
I és tot arreu; apar que el món
[s'esfondri].

Apar que cruixi el món en ses
[entranyes]!
Però, Germà: la terra t'acollia,
si dolorosa, profundament mare.
Calgué el martiri, per a què et colguessin
dins la pàtria trista i enyorada.
Concreció de les voluntats totes,

tu havies de morir dins de la pàtria!
Thi sentirem els allunyats, per sempre,
i els qui a la pàtria són, per a

[estimar-t'hi].
Qui et volia allunyar, als cors et duia.
Volgueren de la història arrancar-te.
I la Història et senyala amb llum
[perenne].

I t'inscriu en la pàgina dels màrtirs.
Ai, jo que m'he espantat quan et nomien,
tornat de nou en terra catalana:
germana teva en la dolor sentint-me,
la cristiana mort jo t'envejava!
Quin triomf, en la teva mort, floria:
les virtuts de la terra, en tu agençades!
Ai, Germà, fer lluir el dol sabies;
granaves a la llum de la pregària!
Tot és teu: la pàtria ben teva;
li has girat la clau de l'esperança.
Per tu totes les gents tornen

[coneixè'ns];
la nostra llei en tu s'és destriada.
Germà, que és gloriosa la mort teva,
vibrant de fe divina i de fe humana;
si els ulls cloïes dins les presons horribles,
allà, en el cel's serens, et desvetllaves!

Engarlandat de llum i d'alegria,
et va venir a trobar l'estol dels màrtirs.
Les veus del sofriment, en glòria es
[fonen].

i els martiris hi esclaten en hosannes,
i els misteris de Déu allà es destrien,
que no sabem ací prou explicar-nos.

En el repòs etern que ara escolies,
ai, prega per la terra catalana!
Prega per tant d'enyorament que hi
[queda];

pel dol que se n'eleva de les mares;
pels nius desfets i per les llars desfetes
i per què minvi el clam de la desgràcia.
Prega pel món, que pugui revenir-se;
per què la vida torni aixecar-se.
Prega per tots, màrtir de Catalunya,
junt amb tots els qui varen avançar-se't.
El sofriment, es torna invencible;
tu ens ho demostres com floreix i grana:
girant vers Déu els ulls, i en la grandesa,
on fan un Arc-de-Sant-Martí les
llàgrimes!

Gràcia B. de Llorenç

Paràgrafs de discursos del President Companys

DER donar una idea de la fidelitat
a una posició política filla del
sentiment democràtic, podríem publicar
íntegres els discursos pronunciats pel
President de la Generalitat durant el
tràgic període de la guerra civil. Publi-
quem — ara — alguns paràgrafs d'a-
quests discursos i, en fer-ho, fem constar
l'interès de les dates en què foren
pronunciats.

Cal situar-se, per a capir l'abast d'a-
questes declaracions, en els moments en
què foren fetes: Els Governos de la Re-
pública i de la Generalitat, submergits
per l'explosió vindicativa produïda per
la traïció militar del cop d'Estat, no
disposaven — de fet — de cap ressort
de poder. Per vèncer els obstacles no es
disposava d'altre element que el pes i
el prestigi de la veu presidencial.

Fou en aquells moments que Lluís
Companys pronuncià unes paraules que,
soles, davant l'allau desfermat de les
passions col·lectives, volien contribuir a
l'apaivagament i a la lenta reorganitza-
ció de les institucions i de les jerarquies.

... En aquests moments, com en to-
tes les circumstàncies extraordinàries,
darrera de's triomfadors hi ha els corbs
que segueixen l'exèrcit de la victòria i

els esperits malalts que s'escapen del
control necessari a la tàctica que la di-
recció imposa i l'eficàcia i seguretat
que l'objectiu demana. Als primers se'ls
ha d'exterminar, als segons se'ls ha de
controlar i reduir. Ho demanen alhora
l'honor i l'eficàcia del moviment.

(Allocució per Ràdio al poble, pro-
nunciada el 20 de juliol del 1936).

... Hem de destruir i apartar, com
a herba inútil i dolenta, els qui per de-
sorientació o per activitats desordenades
i iniciatives personals pertorben la disci-
plina combativa i creadora que el mo-
ment necessita. S'ha d'acabar amb ven-
jances i actes que deshonren el país. I
s'hi ha d'acabar fulminantment.

(Declaracions, 31 de juliol del 1936).

... La disciplina de la victòria, la fe-
cunditat lluminosa de l'obra que fem,
la guerra d'avui i la pau de l'esdeveni-
dor necessiten la creació d'un ambient
heroic i de solidaritat i confiança, sen-
timental i humà, que obliga a donar trac-
te de facciosos, d'antirevolucionaris i
derrotistes, als grups incontrolats que
pertorben o tracten de crear el terroris-

me amb l'angúnia i el dol de la nostra
terra.

(Discurs pronunciat en sortir cap al
front els soldats catalans el 25 d'agost
del 1936).

... El millor que pot fer-se és no le-
gislar més i dedicar-se al compliment es-
tricta dels Decrets aprovats i al compli-
ment també del programa que va ésser
llançat a l'opinió pública el dia de la
constitució de l'actual Consell sota el
signe de la més absoluta lleialtat de tots.
Perquè la lleialtat no pot ésser una pa-
raula solament, sinó que ha d'ésser de-
mostrada amb actes.

Venim sostenint una lluita que no
es limita al nostre territori geogràfic, si-
nó que té marcada una manifesta in-
fluència a tot el món, i no solament hem
de guanyar en aquesta lluita, sinó que
al mateix temps hem de fer-nos dignes
de la victòria.

És precis prevenir l'opinió pública
contra rumors falsos que es posen en
circulació, algunes vegades per agents
provocadors i per elements feixistes en-
coberts que s'aprofiten de l'extraordina-
ria sensibilitat dels moments que estem
vivint per tal d'impressionar persones que
a vegades pateixen neurosis o bé són in-
conecients.

Ací sobren paraules, comentaris, juntes, juntetes, comissions, fusells i actituds teatrals que no són mantingudes precisament pels antics militants i el poble autèntic que va lluitar el dia 19 de juliol.

És natural que, després d'una comoció tan gran com la que estem passant, que hauria d'ésser i que serà de resultats fecunds i gloriosos, hi hagi hagut confusions i fins desorientacions que es van reparant per l'esforç i bona voluntat de tots. En aquest sentit és indiscutible que ha estat remeiada molta cosa; però ha arribat l'hora de fer un últim esforç per tal d'ordenar, netejar, depurar, tot el conjunt de la vida ciutadana, apartant i reduint els nuclis que resten encara, per fortuna molt excepcionals i isolats, d'elements sense control. A més, és necessari reconèixer l'esforç que en la lluita antifeixista posen també la nostra petita menestralia i els camperols, els fills dels quals i també ells mateixos, exposen a diari llur vida en el front, malgrat que en les comarques de la nostra terra i en la nostra ciutat han sofert també lamentables greuges.

(Declaracions fetes a la Presidència de la Generalitat. 6 de novembre 1936).

... Situem molt altes les nostres ambicions perquè el destí ha volgut fer-nos servir de baluard contra les audàcies dels nous bàrbars que prediquen la guerra exaltant la força i menyspreen els valors eterns de la Democràcia, sota l'ombra de la qual es troba la pau. Sostenim la guerra per a defensar aquests sentiments i els postulats suprems de la llibertat humana...

(Declaracions. 27 de desembre 1937).

¡CATALUNYA!

No són grans els pobles per la seva extensió territorial, sinó per l'aportació que fan al patrimoni de la humanitat i el solc que marquen en les pàgines de la Història.

Arreu del món trontollen moltes coses i el subsol tremola en la lluita en què s'afronten concepcions i sistemes totalitaris contra ideals de llibertat. ¡Catalunya, per voluntat i per sentiment, és un poble que posa les seves simpaties i els seus lígams al costat dels països en què la democràcia ofega les doctrines d'opressió i els sistemes de violència.

(Discurs pronunciat al Parlament de Catalunya. 1 de març 1938).

... Des del primer moment Catalunya ha estat al seu lloc en els mitjans de combat de tots els ordres. Però ara els exèrcits estrangers són a les portes de casa nostra. Porten a l'ànima un

especial afany de sotmetre i escarnir el nostre poble perquè saben que ell ha representat sempre la cultura davant la força, la llibertat per sobre el despotisme. Els ideals de Catalunya condensen el sentit de la lluita davant del món. Concepcions totalitàries dominadores, contra el sentit liberal i democràtic en el qual es canalitzen pacíficament les legítimes i necessàries inquietuds populars en la recerca de formes més pures d'estabilitat i de justícia. Ells odien tot el nostre, fins l'estructura, l'ambient, la Història, el ritme de la vida, l'imponderable espiritual. Si les seves plantes trepitgessin el territori català, s'estremiria el subsòl de Catalunya i les nostres muntanyes tremolarien de vergonya. El nostre idioma seria perseguit, les nostres institucions escarnides, la nostra gent sotmesa, els nostres costums befats.

"Vae Victis". Moros i altres soldats estrangers com a dominadors de la nostra terra catalana! Això no pot ésser.

La col·lectivitat catalana de Buenos Aires exterioritza solemnement el seu dol per la mort tràgica del President de Catalunya

LA informació cablegràfica de la mort de Lluís Companys decretada pels botxins de Catalunya i portada a terme en el Castell de Montjuïc, a continuació immediata d'un escarni de judici, va arribar-nos, a Buenos Aires, d'una manera imprecisa. Èrem molts els que no donàvem crèdit a la nova, no pas per no creure en la crueltat sanguinària de la mala gent que avui tira nitza els pobles ibèrics, ans bé perquè enteníem que aquell crim bàrbar i estúpido seria prou a fer vessar la copa de l'odi, i ella, per compte que els té ho haurien de comprendre. Malauradament era veritat. Es veu prou que per damunt de Franco i companyia, si poguessin tenir encara una resta d'humanitat, hi ha el poder superior dels seus inspiradors, que no consulten per a res llur consciència.

El Centre Català, fent-se ressò del dol de la col·lectivitat, va cridar a una reunió als més significats representants, i es va acordar realitzar un Funeral Cívic en homenatge pòstum al nostre President màrtir, acte solemniat que va tenir lloc el dijous 31 d'octubre i va continuar el dia següent.

EL TUMUL

En el saló blanc de la residència del Centre, un monument funerari es va instal·lar, formant una ampla escalinata, d'enmig de la qual s'alçava una piràmide truncada simbòlicament, i el seu tros superior, caigut al peu, li donava

ser, catalans, ni pel fet ni pel nom, ni per l'interès de Catalunya en el passat i en l'esdevenidor. Cal percebre tota la profunditat i abast de l'hora majestuosa que travessem i que el rellotge de la Història assenyalava amb campanes de ressonància que s'estén per tot el món i haurà de penetrar en la profunditat del futur.

... Qui ets tu? —Soc un català situat en el fortí increbantable i invencible de l'amor i de la defensa de la meua terra. —Què vols? Per què estens la metralla i fas córrer la sang? —Lluito contra els invasors de la meua Pàtria, lluito davant del món i de l'espai infinit pel món i l'existència de Catalunya. Vull guanyar i mereixer la pau que estimo. No podria viure sense llibertat. ¡Visca Catalunya!

(Parlament per ràdio al poble català amb motiu de la gran ofensiva rebel contra Catalunya. 30 març de 1938).

un caient de grandiosa seriositat. A mitja alçada del monument, un bust del màrtir de la Pàtria, obra del jove escultor Jordi Casals. Banderes catalanes encresponades i disposades adientment, arrodonien la mortuòria instal·lació.

Poc després del migdia del dijous, ja començava la desfílada dels visitants i les primeres corones i rams de flors anaven arribant. Les ofrenes florals eren tantes, que a les 10 de la nit tota l'escalinata, d'uns sis metres per cada costat en la seva base, ja era completament coberta, formant un veritable massís de flors. I a tot això la gent seguia acudint en corrua per tal d'assistir al Funeral Cívic, i noves ofrenes anaven arribant. A les 10 va arribar una delegació del Centre Català del Rosari, formada per sis membres de la seva Junta Directiva, que també portaven una magnífica corona.

Quan en aquests moments es va iniciar l'acte la casa del Centre era materialment atapeïda de gent.

L'ACTE

El President de l'entitat, Sr. Bases, amb breus paraules adients va iniciar la solemniat celebració.

A continuació, una orquestra de quaranta executants, del Professorat Orquestral, va interpretar les sentides composicions següents: "Final de La presó de Lleida", "E'egia" i "Marxa fúnebre", sota la direcció del propi autor, el Mestre Jaume Pahissa, enmig d'un silenci espectral.

ELS ORADORS

Dr. Miquel Gispert, en nom del Centre Català.

Alfons R. Castelao, en nom de la col·lectivitat gallega.

Ramon M. Aldasoro, en nom de la col·lectivitat basca.

Manubens Calvet, diputat del parlament nacional, fill de catalans.

Ossorio i Gallardo, en nom dels republicans espanyols.

Serra y Moret, en nom de la col·lectivitat catalana.

LES ADHESIONS

De la Capital: RESSORGIMENT (revista), Societat Valenciana "El Miculet", "L'Hora Catalana", "Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana", Comitè "Llibertat", "Centro Republicano Español", "P.E.A.V.A.", "Cámara de Comerciantes Republicanos Españoles", "Casa de Castilla", "Federación de Sociedades Gallegas", "Ateneo Liberal Prometeo", "Mocedades Gallegas", "Federación de Líneas de Autos Colectivos", "Catalunya" (revista), i "A.A.C.C.", "Agrupación Asturiana Republicana", "Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina", "Peña Madrid", "Comité Madrid (filial de la F.O.A.R.E.)", "Mallorca Nova", "Comité Ejecutivo de la A.I.A. P.E.", "Masonería Federal Argentina", "Centro Cultural de TEO", "Movimiento Juvenil de Ayuda a la Juventud Española", "F.O.A.R.E.", "Comité Lister (filial de la Foare)", "Comisión Pro-Refugiados Españoles", "Casa de Galicia", "Montepío de Montserrat", "Asociación Vorwaerts", "Ateneo Renacimiento Español", "Círculo Extremeño", "Comisión Cultural Ayuda a Refugiados Españoles", "Comisión Club Catalán", "Casa Balear". Individuals: Concepció Badia, Diputat nacional Dr. José

Vista parcial del Teatre del Centre Català durant els discursos

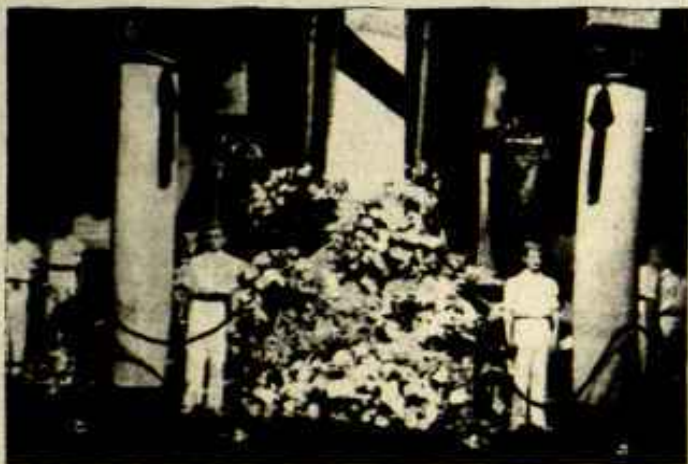
Peco; Dr. Aristóbulo Soldano, Carles Esplà i Angela Seró de Rodríguez.

De l'interior i exterior del país: "Centre Català" (Rosario), "Casal Català" (Bahía Blanca), "Casal Català" (Córdoba), "Centre Català" (Mendoza), "Casal Català" (Montevideo), "Centro Republicano Español" (Salto-Uruguay), "Centro Unión Republicana" (Rosario), "Junta Central de Socorros a España" (Coronel Suárez), "Centro Cultural Hispano Argentino" (Gerli), "Ateneo Hiram Unión" (Salto-Uruguay), "Escuela-Hogar Particular Dr. Hipólito Yrigoyen", "Centro Democrático Español" (R. P. Sáenz Peña), "Centre Català" (Asunción-Paraguay), "Centro Democrático Hispano Argentino" (Tandil), "Mutual Catalana Germanor" (Mendoza), "Agrupación Norte" (San Isidro),

"Centro Republicano" (Las Rosas), "Centro Vasco Sapirak Bat" (Rosario). Individuals: Valentin Schiaffino (Bernal), Dr. Francesc Bergós (Mendoza), Maria Teresa Rafael Alberti (Villa General Mitre), J. Soteras (Rosario), Dr. Joan Cuatrecasas (Rosario), Jaume Julià (Bahía Blanca), Josep Dalmau (Junín), Antonio M. Aramuru (Mar del Plata), Ricardo Martínez Redondo (Córdoba), Eduard Pinós (Patagonia), Joan Galfasó (Las Breñas), Sabanés (Venado Tuerto), Olivés (Loberia), Conrad Valero (Las Rosas), R. Masgoret (R. S. Sáenz Peña), i Pau Henrich (Pergamino).

OFRENES FLORALS

D'entitats: "Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana", "Crítica" (diari), "Art Escènic", "Comissió de Cul-

El túmul amb el bust del President Companys fou custodiat durant dos dies per comissions de torn

tura Casal Català", "Ressorgiment" (revista), "Montepio de Montserrat", "Es-hart Infantil", "L'Hora Catalana", "Centre Català", "Club Catalán", "La Torre", "Els Balears", "Acción Nacionalista Vasca", "Agrupación Mallorca Nova", "Comitè Llibertat", "Centro Republicano Español", "P.E.A.V.A.", "Centre Català de Rosario", "Centro Unión Republicana de Rosario", "Orfeo Català", "Masoneria Federal Argentina", "Parque Chacabuco P.E.A.V.A.", "Cámara de Comerciantes Republicanos Españoles", "Casa de Castilla", "A.A.C.C." i "Catalunya" (revista), "Mutual Catalana Germanor, de Mendoza", "Emakume Abertzale Batza", "F.O.A.R.E.", "Societat Valenciana "El Micalet", "C.N.T.", "Noticias Gráficas" (diari), i "Casa de Galicia".

De particulars: F. Cabré, N. Bosch, Família Bosch, Teresa Boix, Fills de Pere Coromines, Joan Gol, Família Muret, Família Co'omer, Lluís Vila, C. M. Corretger, Família Sabater, Família Gabarrós, J. Puigdemogles, Família Duran, A. Castellà, Francesc Madrid, Carme Caballero, Alejandro Casona, Mercè Roura, Sra. de Fontdevila, Sra. Peipoc, Adrià Moharra, Fructuós Bonet, Dr. Artur Meyer, Família Giró, E. M. Nacente, Miquel Fernández, Antònia S. de Marsana, Família Obradors, Marian Got i Sra., J. Pairó-Parellada, Jaume Lloró, Gregori Vila, Silvio Cufredi, Martí i Jordi Meyer, Joan Paré, Personal "Centre Català", Dr. J. Llorenç i Bassa, M. Rosell, Francesc Mateu, Josep Genovès, Sra. Moreno, Josep Pujol, M. Linares, Família Carrión, Sra. d'Oró, Família Caselles, Família Balsells, Família Camaño, Vicents Ruiz, F. Forn i Sra., Sra. de F. Ossorio, Família Gras, Angel Ossorio y Gálardo, Manuel Ossorio, García Miralles, J. Grau, Família Seras, Família Domingo, Vda. de Mayor, Josefina Ossorio, Família Biqueras, Augusto Barcia i Sra., Família Lloret, Pere Mestres i Albert, Selim Mateu, Sr. Lluísart Sra., de Feijo, Josep Forcat, Joan Julià i Flia., Família Xargay, Joan Font, Lluís Tintorer i Sra., Família Fortuny, Salvador Jauné, Maria Pujol, Anna Llovera, Família Ducet, F. Aubich de Torner, Amèlia E. Vega, Maria-Rosa Boget i Martí, Sra. Piédrola, Salvador Socas i Flia., Josep Mercè i Sra., Josep Sabido, Rosa de Ripoll, Amor Fuster, Lluís March, Adelaida Hernández, Joan Artigas, Sra. de Castillo, Família Witt, Josep So'er i Família Iglésies.

ELS DISCURSOS

Del Dr. Miquel Gispert en representació de la Junta Directiva del Centre Català:

Abans que tot demana benevolència. Perquè no soc un bon orador, diu, i és

aquesta la primera vegada que parlo en castellà davant d'un públic tan nombros, m'heu d'excusar si alguna paraula o frase meua no és prou exacta o no encaixa bé en les idees que vaig a exposar.

Compatricis, i amics de Catalunya, tots els que heu vingut ací a manifestar el vostre dolor i la vostra adhesió en l'homenatge pòstum que dediquem a la memòria del gran patrici que fou President de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys i Jover; el català benemèrit i honorable, que en pau reposi: El dol i l'amargor que en aquests moments sent Catalunya; aquests moments

El bust del President, obra de l'escultor Jordi Casals, sobre una muntanya de flors

d'indignació, de protesta i de repudi contra la monstrositat que representa la mort tràgica de Lluís Companys, no els sentim solament els catalans, sinó que els han de sentir i els senten tots els homes i tots els pobles lliures del món que estimen degudament els ideals de justícia i de llibertat. Bondat, llibertat i justícia: aquests són els ideals que en tots els cors humans haurien de viure. Són els que haurien de regir els destins de totes les nacions, i els únics que ens conduirien a la perfecció. No és, però, així, desgraciadament; perquè encara hi ha homes que falsegen aquests ideals; hem vist homes que han fet traïció als seus juraments d'honor i, mancant als seus deures militars s'alçaren contra la República espanyola.

Ací el senyor Gispert fa una apologia justa i patètica de l'actuació de Lluís Companys, des de l'alçament militar fins a l'hora tràgica de la seva mort. I amb paraula emocionada però segura fa ressaltar com per la monstrositat del crim, la figura humaníssima i singularment integrada del President assoleix la categoria de màrtir i símbol de la Pàtria adolorida.

I fineix dient: Honorable i benemèrit Lluís Companys, rebeu en aquesta hora el sentit homenatge que des del fons dels cors us dediquen el Centre Català, tota la col·lectivitat nostrada i tots els amics de Catalunya. Els enemics de la nostra terra i de la humanitat han dallat tràgicament la vostra vida. Han pogut amb el cos, però no podran amb l'ànima vostra perquè és immortal; no estarà més el vostre cos entre nosaltres, però servarem inesborrable el record del vostre tresor de virtuts cíviques i patriòtiques perquè ens orienti i fortifiqui en el camí pedregós de la nostra llibertat. Reposeu en pau.

Parla Castelao en nom de la col·lectivitat gallega:

I diu així: Catalans, en nom de la Galícia compromesa amb Catalunya i Euscadi en el pacte signat a Barcelona l'any 1923, renovat solemnement deu anys més tard a Santiago de Compostela el dia 25 de juliol, us vinc a dir amb tota l'emoció que solament la mort alevosa del vostre honorable President Lluís Companys podia exigir al nostre cor, que ja no pot més, una mica d'espai per a estatjar-hi una nova dolor. No ens ha sorprès que els testamentaris de Felip V aboquessin tot el seu odi contra el poble català en la persona del seu més legítim representant; però no atinem a capir la passivitat del món democràtic i cristià davant d'una violació tan monstruosa del dret d'asil.

Nosaltres, els gallecs, que hem perdut tants de milers de germans, la flor del poble i el més valuós de la nostra generació, no hem vingut al vostre acte per a plorar el sacrifici d'un consens, per bé que fos amic i germà nostre, perquè a força de garrotades ens han endurit el cor.

Però entenem que Lluís Companys era més que un home: és el símbol d'una pàtria germana de la nostra; és l'encarnació de la voluntat política d'un poble germà del nostre; és el vostre elegit, i en el seu martiri s'ha volgut martiritzar Catalunya.

Catalans: Ha mort Lluís Companys, l'honorable President de la Generalitat de Catalunya, però la vostra pàtria no ha mort, ni ha mort tampoc la nostra.

Ara més que mai, catalans, Visca Catalunya lliure!

Parla el Sr. Ramon M. Aldasoro en nom de la collectivitat basca:

No ens és possible reproduir tot el discurs, per la seva extensió, però ens cal fer-li honor traduint almenys la part final, que diu: Sembla que ja no tenen els nostres cors cabuda per a tant de turment. Però encara que la humanitat és miserable, per haver-se inhibit tan dolorosament davant la persecució terrible a què ha estat sotmès el nostre poble, i segueix negant-nos aquell ajut que la més elemental solidaritat humana requereix, nosaltres, els bascos, volem seguir creient que hi ha Déu, i pregarem davant de Déu, i afegirem les nostres plegàries a les que, n'estic segur, s'estan elevant aquests dies en els més amagats llogarrets d'Euscadi. I amb aquells homes de la nostra pàtria, nosaltres des d'aquesta casa convertida avui en temple de l'ànima catalana en les terres lliures d'Amèrica, direm: "Aita gurea nolan zerum zandez ena..." Pare nostre que sou al cel, acolliu l'ànima de Lluís Companys, sacrificat tan injustament, tan dramàticament i amb tanta crueltat per aquests homes insaciabls de sang i de venjança.

Nosaltres volem creure que el sacrifici de Lluís Companys, encarnació de Catalunya, igual que el d'altres homes de Galícia i d'Euscadi, serà fecund i servirà per la redempció d'Euscadi, de Catalunya, de Galícia i d'Espanya, i servirà d'exemple al món per a desentendre's d'aquestes tuteles que el torturen i que tanta desolació porten a les ànimes millors i més selectes que poblen la terra.

En nom d'Euscadi reto el meu tribut als amics catalans de l'exterior.

Del diputat argentí Manubens Calvet:

El Dr. Manubens Calvet, diputat al Congrés argentí per Córdoba, parla en termes condemnatoris del crim monstruós per la protesta del qual, diu, avui estem reunits en aquest acte solemni. Fa manifestació d'orgull de la seva ascendència catalana i, en abominar de les dictadures totalitàries que pretenen imposar a tot el món llur odiós tutelatge, invoca l'adveniment d'una major justícia social dintre la democràcia triomfant.

Parla el Dr. Angel Ossorio i Gallardo, defensor de Companys l'any 1934, i ho fa en nom dels republicans espanyols.

Fa vuit dies que tinc l'esperit atenallat i conturbat per la presència davant dels meus ulls de Lluís Companys agarrotat —puix, segons totes les referències, així i no pas afusellat, hauria mort. Companys ha mort en garrot vil. La denominació és exacta, perquè el vil era el garrot; no l'agarrotat.

Els qui no hagin conegut personalment a Lluís Companys no poden tenir més que una participació en el dolor d'aquesta nit.

El Dr. Ossorio descriu la personalitat moral i física de Companys amb una perllongada sèrie d'anècdotes viscudes personalment en la seva amistat, de molts anys, gairebé una mena de biografia apassionada. Ens plauria reproduir pels nostres lectors l'interessant discurs del Sr. Ossorio si ens ho permetés l'espai de què disposem. Com a mostra reproduïrem una de les anècdotes que es refereix al President, reelegit després

L' ex-conseller de la Generalitat, senyor Serra i Moret, durant el seu parlament

de la seva estada al presidi del Puerto de Santa Maria. Diu Ossorio:

"Torna al seu lloc. Algun temps després vaig a visitar-lo. Casualment, entro a la Generalitat el dia de Sant Jordi. Els catalans sabeu que en el Palau de l'antiga Diputació de Barcelona, avui de la Generalitat, s'hi estableix una fira de roses, i a la capella, ardent en lluminàries, s'hi celebren misses, que són freqüentades per molta gent. Quina no fóra la meua sorpresa quan entro jo al Palau, i en sortir a rebre'm Companys al mateix replà de l'escala, retent-me unes honors excessives per a mi, veig que hi havia la fira de roses; la Capella il·luminada i plena de gent, i un sacerdot celebrant una missa. Li vaig dir: "Estimat Companys! Ja està bé per un lliurepensador com Vós? I em va dir Companys aquestes fidels paraules, que jo no he oblidat perquè són el teu retrat fidel: És que jo sóc el governant de Catalunya un dia, però Catalunya és immortal. A Barcelona hi ha molts milers de catalans que tenen el costum de venir a oir missa aquest dia a la Capella de Sant Jordi, i jo sóc ací no pas per a contradir llur dret, sinó per a salvaguardar-lo. I tots els barcelonins catòlics podran venir ací, sabent que el President de Catalunya també

hi és per a respectar llurs sentiments i llurs creences".

A aquest home se li ha donat garrot en nom de la religió catòlica!

Era Companys, diguem-ho emprant el títol d'una obra dramàtica espanyola, era "no res menys que tot un home", i quan un home omple les mans del botxi, del botxi, i està dit aviat, omple les mans del botxi amb aquesta plenitud de cor, de pensament, d'ànima sencera: quan en la vida no ha fet més que malversar els béns més íntims del seu esperit, l'home no mor mai. Moriran mil vegades els seus matadors i rebran la condemna de llurs contemporanis i de la història; però els meus fills, els meus néts, els meus besnéts, els espanyols dins de dues centúries, s'agenollaran, encara, reverents davant la magna figura de Lluís Companys.

Parla el Sr. Manuel Serra i Moret en nom de la collectivitat catalana

S'acaba aquest acte amb les paraules del mestre de tots, don Angel Ossorio i Gallardo, qui ha resumit la figura de Companys i la significació que tenia en la història i en la vida, i no cal dir ni una paraula més. Solament s'ha d'agrair a tots els amics de Catalunya aquesta solidaritat; aquesta expressió de fervent companyonia i de germanor. S'ha d'agrair a tots el que s'hagin compenetrat del nostre dolor en un dels més tristos moments de les nostres vides, i que hagin vingut a aquesta casa de Catalunya a retre homenatge al qui fou el nostre President.

Com a home, Companys pertanyia a tots, a tota la humanitat; com a home era també vostre i de tots. Però com a President de Catalunya, era nostre. Nostre solament. Així mateix el dolor vostre és impossible que arribi al punt del nostre com a catalans. I per això, perquè en la litúrgia hi ha sempre un moment sacramental; hi ha sempre un instant en què la pensa i el cor s'han d'eleva per damunt de la vida mateixa, perquè el rite hi obliga, perquè és tradició mil·lenària de tots els pobles que en els moments més alts i més solemnes es parli la llengua de l'evangeli, la llengua divina, aquella llengua que per a nosaltres és la llengua catalana, m'heu de permetre, amics de Catalunya, que sigui en català, en la nostra llengua, que jo us acomiadi a vosaltres i que jo acomiadi també al nostre President.

Ara el Sr. Serra i Moret segueix la seva oració en català, de la qual reproduïm el final: Si algú de vosaltres, catalans, si algú de vosaltres dubtava, si algú de vosaltres no ha estat lleial a la terra i als homes del sacrifici, que vingui avui i abaixi el cap i que tingui una llàgrima de remordiment, perquè ha mort el President de Catalunya afron-

tat i tot sol, només perquè era el President de Catalunya. Jo us invito a tots a l'oració postrema pel nostre germà, per l'home que ens representava dignament i per la Pàtria adolorida, per tots els perseguits, per tots els que avui encara ploren les llàgrimes inconsolables en les llars desolades de la nostra terra. Per tots ells, nosaltres, que gaudim encara d'alguna llibertat; per tots ells, pels que han de venir i encara sofriran, nosaltres, amb el nostre dol d'avui, no abatem el cor i l'aixequem ben alt. Nosaltres, davant la despul·la de Lluís Companys, avui, com els efebus hel·lènics fem el nostre jurament, i diem: No trairé mai aquestes cendres sagrades. Jo no deixaré mai extingir en el meu cor el sentiment i la llàntia de la Pàtria rediviva. Jo no deixaré mai de lluitar per la seva llibertat i per la llibertat de tots els pobles. Jo no deixaré mai de lluitar fins que a la terra triomfi la justícia. I serà. Serà, perquè tu, Lluís Companys, tu, amb el teu exemple, tu, amb el teu martiri, i tu, amb el teu sacrifici, has fet més fort, has fet més viu, has fet més immortal l'esperit de Catalunya. Serà, per-

què nosaltres, enmig d'aquest dolor immens d'avui, sabrem complir allò que sense el sacrifici no pot mai complir-se. I per la pàtria sofrent, per tots els caiguts, per tots aquells que no han tingut ni el consol d'estrenyar les mans dels seus en l'hora suprema, exhalem avui des d'ací el nostre dolor, acompanyat del nostre entusiasme i de la nostra esperança immarcescible. Gràcies a tots.

AL DIA SEGUENT

L'endemà, la desfílada de visitants particulars i representants d'entitats republicanes i obreres, va durar tot el dia. Entre elles hi anava una fornida representació gallega que iniciava la "Casa de Galicia" i acapdillava el gran artista i ex-diputat Castella. La visita dels gallecs amb la seva bandera endolada es va distingir per una sentida expressió de solidaritat amb el dol dels catalans.

Igualment hi acudiren les entitats basques, amb els seus espatadantzaris, amb una emocionant cerimònia d'homenatge.

Durant l'acte del dijous, i tot el divendres, els visitants signaren en plec

disposats a propòsit, que han de contenir segurament alguns milers de firmes, i que un cop relligats com cal, seran tramesos a la filla del President, Sra. Maria Companys de Gali, refugiada a Mèxic, D. F.

LA COL·LECTIVITAT HA ESTAT A UNA GRAN ALTURA

Hem de reconèixer l'actitud digna i patriòtica del Centre Català en aquestes hores que omplen de dol els catalans de tot arreu, i arboren la nostra indignació. S'ha tingut una idea molt seriosa i s'ha realitzat de la millor manera, i la col·lectivitat hi ha respost decididament.

REGRACIAMENT

El Centre Català, entitat que ha presidit l'homenatge de la col·lectivitat, ens prega que davant la impossibilitat de regraciar directament a tothom, entitats i particulars, la cooperació atorgada, ho fem nosaltres en nom seu per mitjà d'aquestes ratlles.

Missatge del Consell de la Comunitat Catalana

Buenos Aires, octubre del 1940.

Honorable compatriota:

Tenim el goig d'asabentar-vos que els esforços que, d'un temps ençà, venien realitzant les persones designades per les entitats i les publicacions catalanes de la República Argentina, per tal d'assolir l'acció conjunta i la unitat orgànica de la massa de catalans residents en aquest país, han estat coronats per un èxit falaguer, i la col·lectivitat catalana compta ja des d'ara amb un organisme directiu i superior, el qual ha adoptat el nom de Consell de la Comunitat Catalana.

El Consell de la Comunitat Catalana no és una nova entitat ni aspira a ésser-ho. És una emanació de les entitats constituïdes i de les publicacions autoritzades, les quals han designat cada una el seu respectiu compromissari i aquests compromissaris reunits han elegit un nombre igual de persones, a fi de constituir conjuntament aquest Consell de la Comunitat. El Ple del Consell ha elegit un President i un Consell Executiu format per les persones que tenen l'honor de signar aquest missatge i que han acceptat aquesta alta missió amb la confiança de poder iniciar un camí i una tasca per a tots els catalans que desitgen servir la causa santa de la llibertat de Catalunya.

No es tracta de partits ni de banderes, sinó simplement de Catalunya.

Lluny de la Pàtria, la solidaritat catalana, despul·lada de prejudicis i d'adjectivacions, esdevé un deure elemental per a tots els que tenen consciència de la pròpia naturalesa. El compliment d'aquest deure comporta una acció conjunta i tota acció conjunta requereix orientació i organització. Amb el sol objecte de fundar normes, d'establir contactes i relacions, de coordinar esforços i voluntats i de mantenir ben viu l'esperit de Catalunya a través de marfugues i de malvestats, el Consell de la Comunitat Catalana accepta la responsabilitat de la direcció, l'esperança: de trobar la cooperació i els reforços necessaris entre els catalans de cor i els patriotes rectament intencionats.

No cal anunciar programes ni definir actituds quan la tasca és clara i simple com la nostra. El Consell de la Comunitat Catalana no és tribunal que hagi d'exigir comptes ni que hagi de proferir excomunionis. La fe en Catalunya i en els seus destins comporta cordialitat i germanor entre aquells que voluntàriament accepten una comunitat de fins. Quan la Pàtria sigui recobrada, i la seva personalitat íntegrament reconstituïda pugui parlar per ella mateixa, els catalans podran, si això els plau, retornar a llurs classificacions partidistes i a llurs preferències ideològiques. Ara cal acció comuna, esforç comú, sacrifici comú, si és necessari, i per això pot ésser útil un guiatge, un consell, una orienta-

ció que, sense tenir les característiques d'una autoritat imposada, pugui tenir tota l'eficàcia d'una autoritat sentida i cada un de nosaltres sàpiga on pot adreçar-se per a una consulta, per a una suggerència, per a un consell, per a un nexa entre tots els catalans de l'Argentina i els altres escampats pel món.

Catalunya és avui un cos dispers i esquarтерat que hem de retornar a la salut i a la vida. Nosaltres formem part d'aquest cos i hem d'aglutinar-nos per a comunicar als altres membres el calor de la nostra fe, de la nostra disciplina, de la nostra puresa i de la nostra abnegació. Per això, el Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina demana a tots els catalans, a tots indistintament, sense preguntar-los com pensen en tots els altres afers de la vida, que acceptin el seu guiatge espiritual i patriòtic, que cooperin lleialment a les seves tasques, que reforcin la seva autoritat i que donin tothora la sensació d'unitat i fortitud en la prova dura que estem passant. Les persones dirigents, en aquest cas, no compten. Poden ésser renovades, substituïdes i àdhuc separades en qualsevol ocasió. Allò que compta és l'obra que s'ha de realitzar i la força creadora que emana sempre d'un poble conscient i resolt a fer-se respectar; amb elles, seran obtinguts no solament els més grans beneficis col·lectius, sinó també l'elevació progressiva del nivell individual dels catalans expatriats.

El Consell de la Comunitat Catalana viurà dintre la legalitat del país que ens acull i que sap respectar les manifestacions de la nostra vida col·lectiva. Amb goig i amb convicció, treballarem per la grandesa i per la prosperitat d'aquesta terra que ve a ésser per a nosaltres una segona pàtria i sincerament estimada. Sense separar-nos d'aquest camí, serem una partícula orgànica de la Catalunya rediviva i immortal i treballarem per a la conjunció suprema i definitiva de tots els seus elements esparços damunt la terra agrada de la Pàtria triomfant. El nostre anhel i la nostra esperança és que, reixida en terra argentina la idea de la unitat per mitjà del Consell de la

Comunitat Catalana, ella sigui prou fecunda per a crear en altres països d'Amèrica i de tot el món altres comunitats exemplars com la nostra i que, totes reunides, puguin oferir una base per a un organisme superior que sigui la síntesi i la concreció de la Catalunya viva i alliberada que la història i el destí reclamen i esperen.

Català! Compatrici! Amb el cap dret i el cor net, el Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina inicia les seves tasques. És poc i és molt el que et demanem i el que esperem de tu. Et demanem i esperem comprensió, lleialtat, fe, puresa d'intencions, absència de prejudicis i de mesquineses, i, per

tant, una adhesió cordial, disciplinada, forta i consistent, per tal que, en un demà proper puguem tots junts gaudir de l'obra acomplerta que ha d'ésser la grandesa i l'alliberament de la nostra Pàtria sofrint.

Pel Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina,

El President: JOSEP ESCOLA.

*Pere Seras, Manuel Serra i Moret,
Pere Mas i Parera, Joan Llorens.*

Per a correspondència i adhesions, adreceu-vos al President, senyor Josep Escola, Centre Català - Chacabuco, 863, Buenos Aires.

Esbós de la Catalunya Republicana

LA Catalunya que del 1931 al 1939 ha viscut en règim d'autonomia dintre de la República espanyola té un perfil inconfusible que potser convindria ja precisar bé, per tal que, amb el transcur del temps, no es faci esborradís. Si anys a venir, com tots desitgem, Catalunya torna a reprendre les seves funcions de govern, aquestes seran molt més àmples i diferents en certs aspectes que les que ha exercit en el període abans alludit. Tinc dues raons per creure-ho; l'una és la reacció que tindrà la voluntat col·lectiva vista l'experiència de l'etapa anterior; l'altra, el fet que, mentre de la fi de la dinastia reial catalana —1410— a l'eclipsi del poder públic català —1714— hi ha una corba descendent que concorda, en gran part, amb la decadència del nostre esperit nacional, ara som dintre una corba intermitent de caràcter ascendent que comença amb la Mancomunitat —1914-1923—, segueix amb la Generalitat —1931-39— i encara ha de seguir, perquè correspon al renaixement del nostre sentiment nacional.

Aquest esbós d'avui, fet en forma de visió panoràmica, no té altra pretensió que ésser exacte i, amb ell, jo voldria provocar una aportació objectiva que permeti de presentar tal com era la Catalunya de la Generalitat restaurada.

El sentiment nacional. — La Renaixença, la concentració dels catalans en ells mateixos i l'actuació anticatalana de la dictadura del general Primo de Rivera havien reactivat la nostra consciència col·lectiva i, en major o menor gradació, tots els sectors de la vida catalana estaven, en començar l'any 1931, informats per una catalanitat superior a la de la Catalunya setcentista. El català és escrit per un fort contingent de ciutadans i aquest augmenta d'una manera

notòria en els anys successius. La idea de pàtria, ja arrelada en les seleccions, s'estén per totes les capes socials.

El catalanisme no és un partit polític, sinó un moviment popular, que encloï tots els partits, del regionalista al separatista.

El poble català. — El poble té, per tant, si no consciència plena, sentit de nació, és una nació que torna a la vida activa. Es va sentint e'l mateix sense que mai aquest sentiment derivi en exacerbació, en fanatisme. La idea de llibertat individual entroncada amb el republicanisme i la de llibertat col·lectiva encarnada pel catalanisme es conjuguen i s'harmonitzen i, juntes, bateguen en el cor del poble. Potser aquesta conjunció —represa d'allò que ja era consubstancial amb la Catalunya-Estat— atenua l'accent nacionalista, però no anega gens la nostra catalanitat immanent.

Pot ésser constatat en el poble: a) un afany cultural que no té parí a la Península i que fa que la nostra gent es delecti en la bona música, estimi i valori la pintura i les arts plàstiques, excelleixi en les disciplines de l'esperit i domini les tècniques; b) una capacitat creadora que té exponents inigualats o rellevants en l'ordre científic, en el tècnic, en l'artístic i en l'econòmic i que converteix tot Catalunya en un modelic rusc immens que treballa amb un delit mai no vist, per tal com ja no resa per als catalans aquell virgilià "Així vosaltres, no per a vosaltres feu el niu, ocells..."; tothom sap que treballant per a ell treballa ensems per l'esdevenidor de la Pàtria; c) un goig de viure, afiançat pel baix cost de la vida i pel nivell enraonat dels salaris, que permeten que totes les classes socials visquin amb confort i encara estalviïn. (El nombre de parats totals era tan reduït que

representava únicament els immigrants no-catalans de darrera hora. Els parats més nombrosos eren els de temporada que gairebé mai no suposaven una preocupació, per tal com solien alternar llurs feines habituals amb altres quefers secundaris prou remuneradors.

Les vagues, les discòrdies, les pertorbacions, el descontentament que pugui hom assenyalar són o bé sense transcendència o bé maniobres encobertes o declarades dels atrabiliaris. Al poble res no el distreu de la tasca pacient de refer a Pàtria.

L'Estatut. — La llei d'Autonomia de Catalunya promulgada pel Govern de la República el 21 de setembre del 1932 no satisfia plenament les aspiracions catalanistes, ni tan sols complava la voluntat expressada en el plebiscit del 2 d'agost del 1931 que aprovà l'Estatut de Núria. Però, si no resolva el nostre plet, si no ens atorgava allò que havíem votat, ens posava a les mans un bon instrument de govern que ens permetia de reprendre la tradició perduda de regir-nos. Per això resultava bo per a la capacitat i l'entrenament, i no negava l'evolució.

Hom va creure resoldre d'una manera intel·ligent el plet autonomista que tenia davant seu l'Estat amb la declaració en la Constitució del 9 de desembre del 1931 que "la República és un Estat integral, compatible amb l'autonomia dels municipis i de les regions", però, de fet, aquesta declaració suscità més aviat gelosia en les terres castellanes —on el sentiment de nació havia estat polaritzat feia segles pel de l'espanyolitat i pel concepte arrelat que hi havia de l'Espanya-nació—. Aquesta gelosia derivà en menyspreu i en animadversió latents que la sublevació del juliol del 1936 cuità de fer ostensible i patent en

decretar, amb la presa de Lleida, l'anul·lació de l'Estatut. Com deia Antonio Machado, el poeta espanyolíssim, "Castilla miserable, ayer dominadora, — en vuelta en sus harapos, desprecia cuanto ignora". I és així com allò que havia d'ésser per a Castella un estímul, com ho fou per a Euscadi, Galícia, València i Mallorca, provoca en ella una reacció totalment diferent a la prevista.

El traspàs dels serveis que l'Estatut ens atribuïa va ésser alentit, molt sovint per la pressió d'algun Govern de la República que pretengué dosificar, amb avara poveria, les facultats del poder autònom. I la tasca del traspàs de serveis esdevé àrdua i llarga — amb evidents molèsties per a la Generalitat — i els delegats catalans han de posar a contribució tota llur ciència — que no era pas poca — i tota llur paciència — que va haver d'ésser molta — per a reeixir airoament.

Amb tot, Catalunya i els catalans estan contents, perquè tenen una obra gegantina i abellidora a fer: sortir de l'innèdit en què havien romàs de feia més de dues centúries i palesar llur capacitat col·lectiva de creació treballant en la carn viva de la Pàtria.

La governació del país. — Amb la instauració del règim republicano-autonòmic, Catalunya passà del no-res al gaudi del dret de tenir un aparell de govern propi. Com hem dit abans, Catalunya té capacitat per a regir-se però li manca tradició de govern, i amb tot, l'aparell de què disposa esdevé cada vegada més

eficient. Hom pren com a nucli bàsic de la Generalitat l'antiga organització "provincial", que ha d'ésser totalment trasbalsada, i cal lluitar amb funcionaris rutinaris a qui el desplaçament del centre de gravetat i la transformació ingent, donen la sensació que la terra els falla. Cal lluitar contra altres forces atàviques que, en desaparèixer del mapa, hom creu erradament mortes i enterrades definitivament. (El triomf de la subversió ha demostrat que no era així).

L'obra del Govern de la Generalitat no peca ni per precipitació ni per desorientació. Subvè preferentment a totes les necessitats públiques que reclamen una més urgent acció governamental: cultura, assistència social, obres públiques, sanitat, vida municipal, endegament de les finances públiques, regula-

ció dels problemes del camp, de les qüestions socials, establiment d'un ordre públic, etc. Per bé que no ha estat remarcadament encara, hi ha — tot i la diferència creixent d'atribucions i la major disponibilitat de recursos — un paral·lelisme en l'orientació general de la Mancomunitat i la de la Generalitat, fet que ens proposem d'estudiar amp'ament en una altra ocasió.

No sé com haurien regit Catalunya uns altres homes o uns altres partits. El que no haurien pogut fer és eludir d'enfocar els mateixos problemes que tingué davant seu la Generalitat.

La manca de tradició de govern va fer cometre errors, és cert; però cap d'aquests no havia causat danys irreparables.

Pere Mas i Perera

(Acabarà en el n° pròxim)

La unitat és un deure

EN altre lloc d'aquest mateix número de "Ressorgiment", el lector trobarà el missatge amb què el Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina, constituït suara, s'adreça a tots els connacionals imposant-los de les intencions i ideals purament patriòtics que el guia en acceptar l'honrosa comanda que els compromissaris nomenats per les nostres institucions i revistes li atorgaren en elegir-lo per a regir el primer temps de la seva vida.

Els demana, demès, llur suport o adhesió.

És un document assenyat, propi de la finalitat que mou les tasques del novell organisme; un document que expressa amb austeritat l'anhel col·lectiu dels catalans a reconstituir la nostra Pàtria, avui sotmesa a un règim d'excepció com mai no s'havia vist; un document, però, vibrant de catalanitat, xop de saba nacional. Hom hi parla de la llibertat de Catalunya, del desig de recobrar-la i de reconstituir íntegrament la seva personalitat i, per bé que el missatge no fixa taxativament quina extensió hom dóna a la llibertat que hom proclama, expressa, d'altra banda, que la reconstitució de la seva personalitat haurà d'ésser íntegra. Això ja ho diu tot, car és evident que sense una llibertat completa, absoluta, no pot ésser mai reconstituïda en tota la seva integritat la personalitat de Catalunya ni de cap altre país. I no s'oblidi que ací a Amèrica, quan els catalans parlem de llibertat, ho fem donant al mot tota l'extensió que, el nostre ideal nacional reclama, ço és: llibertat = independència.

Sense aquest esperit nacional, sense que abans que tot i per damunt de tot predomini la idea de servir aquesta causa sagrada d'alliberar la Pàtria i donar-li l'instrument adequat per a viure una vida lliure, tota obra que iniciïn ara els catalans mancarà de l'essencial i, per consegüent, serà, a fi de comptes, negativa. La idea de recobrar per Catalunya tots els drets i llibertats que va perdre amb la seva independència política, no ha d'ésser una idea alimentada només que en moments de desesperació, d'anihilament, com els d'ara; ha d'ésser el pensament i la voluntat de tots els temps

Nota d'art - "Paisatge en dia gris" (oli), per Pere Roca i Marsal. De la seva exposició actual a les Galeries "Amigos del Arte"

i de tots els dies, que no hi pot haver llibertat real, efectiva i perdurable, sense que aquesta llibertat sigui sinònim de sobirania nacional. Per bé que el document que comentem no ho expressi així, en forma precisa, terminant i rotunda, tàcitament, en el fons, vol dir el mateix, car coneixem el tremp patriòtic dels components del Consell i podem dir, sense por a equivocar-nos, que aquest esperit nacional és el que els guia en la comesa que s'han emprès a favor de la Pàtria i de la collectivitat ací resident.

Cal donar-los, per consegüent, un marge il·limitat de confiança; cal que el nostre suport i el nostre escalf no el manqui a fi que els projectes que es proposen dur a la pràctica puguin cristallitzar i realitzar-se amb l'ajut de tots; cal que en la seva comesa inicial el Consell de la Comunitat es vegi, de fet, investit de tota l'autoritat i confiança, no tan sols de part de les institucions i publicacions que l'han elegit, ans també de tots aquells catalans que tinguin a

glòria i honor romandre fidels a les més cares expressions de l'ànima i dels ideals de llibertat de Catalunya. Donem-li aquesta confiança i aquesta autoritat que exigeixen els actuals moments dolorosos de la Pàtria a fi que la tasca que es proposa dur a terme no manqui d'aquest suport moral que és sempre allò que dóna més força a les empreses d'aquesta naturalesa.

Com molt bé expressa el missatge, els càrrecs del Consell no són inamovibles, i hom sempre és a temps per a renovar-lo si algun dels seus membres o el Consell en ple manquessin als deures de la catalanitat o a la confiança que els ha estat atorgada. De moment, però, recolzem-lo amb la nostra simpatia i adhesió fraternals. Recordem tots que la unitat en les actuals circumstàncies tràgiques de Catalunya, no és solament una necessitat, ans constitueix un deure. Que ningú es negui a complir-lo!

H. Nadal i Mallol

N o t i c i e s

★ FUNERAL CIVIC A ROSARIO.

—Els catalans de Rosario han volgut també honrar la memòria de Lluís Companys i exterioritzar llur repudi pel crim comès en la seva persona pels "redentors" d'Espanya.

El dissabte dia 9 propassat van celebrar un solemni homenatge en el Centre Català, entitat organitzadora, en el qual van prendre part diversos oradors. El Dr. Joan Cuatrecasas va parlar en nom dels catalans, el Dr. Ruiz del Toro en nom dels espanyols, i finalment el senyor Serra-Moret, ex-conseller de la Generalitat de Catalunya.

Un túmul amb l'efígie de Companys fou alçat en els salons de l'entitat i cobert de flors pel públic i per nombroses institucions.

L'acte va revestir caràcter de gran manifestació de condol i protesta, ensem, per la gesta abominable d'uns homes que tenen la pretensió de nomenar-se govern d'un país civilitzat.

De Buenos Aires van anar diverses representacions catalanes a Rosario.

Tot el diumenge dia 10 continuà l'homenatge, pel qual motiu el Centre Català va veure's molt corregut.

★ FESTA INFANTIL — L'Esbart del Casal Català va efectuar la seva darrera festa d'enguany, el diumenge dia 3 propassat en el teatre del Centre.

L'estol d'infants va representar una obra en tres quadres retolada "Assemblea magna de ratolins", escenificada de la rondalla popular. L'Agrupació "Ignasi Iglésies" interpretà "La malalta fin-

gida", comèdia en tres actes breus, adaptació de l'obra del mateix nom de Goldoni.

Hem de remarcar especialment el treball dels adolescents que formen l'Agrupació "Ignasi Iglésies". Ens donaren una versió de l'obra de Goldoni molt notable i ens demostraren tots ells tenir belles disposicions per a l'art escènic. No citarem noms perquè tots es feren creditors a lloances.

En acabar la festa els components de l'Esbart i de l'Agrupació volgueren testimoniar al seu director, En Ramon Mas, l'estima que els mereix i llur reconeixença per l'obra realment encomiable que realitza. A l'efecte li lliuraren un pergami dibuixat per un ex-component de l'Esbart, avui artista de mèrits reconeguts, En J. Batlle-Planes, pergami que signaren tots.

Un cop closa la cortina del marc escènic, Ramon Mas reuní al seu entorn els infants i els digué aquestes o semblants paraules: "—Mireu: això que heu fet avui no ho torneu a fer mai més; estic content, però no ho torneu a fer. El millor regal i el millor homenatge que em podeu fer és que parleu en català. Els que ja el sabeu, seguiu parlant-lo, i els que no el sabeu apreneu-lo, parleu-lo i em fareu content".

★ CASAL CATALÀ DE CORDOBA. — Hem rebut d'aquesta institució un atent comunicat fent-nos saber la constitució de la seva nova Comissió Directiva la qual, per voluntat de l'assemblea darrerament celebrada, ha quedat integrada de la següent manera: Juli

Iglésies, president; Joaquim Pascual, vice-president; Joan Comellas, secretari; Salvador Valldaura, vice-secretari; Joan Albó, tresorer; Ramon Padró, sots-secretari; Alfons Montserrat, bibliotecari; Josep Capell, Joan Mercadal, Antoni Gener i Eusebi Florensa, vocals; Francesc Vaqué i Ricard Bueso, vocals suplents.

Amb goig corresponem a llur salutació bo i desitjant-los fructífera tasca.

★ CURS DE PUERICULTURA. —

Organitzat per la Comissió de Cultura del Centre Català ha començat en aquesta institució un interessantíssim curs de puericultura a càrrec de quatre professionals catalans: la doctora Júlia Coromines, i els doctors Artur Meyer, Josep Rahola i Emili Mira.

El curs s'ha dividit en dotze lliçons, a saber:

I. "Què és la Puericultura. Necessitat de difondre el seu coneixement entre les dones". - A càrrec del Dr. Meyer.

II. "Eugenèsia. Puericultura pre-natal. Atenció i vigilància de la gestant". - A càrrec del Dr. Rahola.

III. "Atenció a l'infant nou nascut. Com i quan s'ha de donar el pit els primers dies". - A càrrec de la Dra. Coromines.

IV. "Puerperi. Atenció a la mare". - Pel Dr. Rahola.

V. "Alimentació natural de l'infant. Alletament matern. Lactància mercenària". - Pel Dr. Meyer.

VI. "Higiene i alimentació de la mare. Higiene de l'infant. Dèntició". - Per la Dra. Coromines.

VII. "Lactància artificial. Lactància mixta. Quan són indicades. Inconvenients i perills". - Pel Dr. Meyer.

VIII. "Malalties més freqüents en el primer semestre. Trastorns digestius. Afeccions respiratòries". - Per la Dra. Coromines.

IX. "Control de l'alimentació. Del pes i del creixement. Desalletament. Primers passos. Gimnàsia". - Pel Dr. Meyer.

X. "Malalties hereditàries. Malalties infecto-contagioses. El que ha de fer la mare". - Pel Dr. Meyer.

XI. "Educació de l'infant. Desenvolupament psíquic". - Pel Dr. Mira.

XII. "L'infant malalt. Consells generals. El que han de fer les mares. El que no han de fer". - Pel Dr. Meyer.

Davant d'aquest programa, seriós i altament instructiu, no ens cal sinó felicitar la Comissió de Cultura, organitzadora del Curs, i desitjar que el seu esforç es vegi compensat per l'èxit més esplèndid.

PRIMERA FABRICA ARGENTINA
NEULES, CUBANITOS I BOMBONS

LA VIENESA

DE
Ramon Abadal

Rm. Mitre 4260

BUENOS AIRES
U.T. 60 Caballito, 7098

ASSOCIACIÓ CATALANA DE SOCORS MUTUAL
«MONTEPIO DE MONTSERRAT»

La vella i prestigiosa Associació dels catalans,
que ofereix àmplies garanties i la màxima assistència
als seus afiliats

Quota mensual \$ 2 m/n

Feu-vos-en soci!

Victoria 1911

BUENOS AIRES

U.T. 47, 8950

☆
“Revista de Catalunya”

*La màxima expressió del pensament
català contemporani.*

En venda els números I, II, III, IV i V Preu de l'exemplar \$ 1.50

Comandes al “Casal Català”, Chacabuco 863
Buenos Aires,

ADQUIRIU

PASSEN els bàrbars ☆

☆ LLIBRE DE POEMES

★ d' **Enric Martí i Muntaner**

★ inspirat en l'horrible estrall de la guerra
que assolà Catalunya

A benefici de les nostres víctimes.

VAL: UN PESSO

*Demandes al Comitè «Llibertat»
Pasco 58, Buenos Aires.*

Els qui resideixen a l'interior del país hauran d'afegir hi \$ 0.20 per
despeses de franquig.

■
“**MARTIN
FIERRO**”

el magne poema
de José Hernández

traduït al català per
Martí i Muntaner

*Sol·liciteu-lo a l'Administració
de “Resorgiment” Pergamino 244*

Val \$ 4.

U.T. 33 AVENIDA, 5974 ●

Impremta · Fontana

de JOSEP FONTANA I FILLS

CARRER PERÚ 796
Cantonada Independencia

●
BUENOS AIRES ●

UNB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

"La Casa de los Tornillos"

JOAN RUSSINYOL

IMPORTACIÓ

UNA ORGANITZACIÓ AL SERVEI DE TOTES LES INDÚSTRIES

Alumini	Bronze	Coure
Corretges	Canons	Acers
Robineria	Per a vapor, aigua i gas	Metall blanc
Vàlvules	Bombes	Niquel
Empaquetadures	Gomes	Pedres esmeril
	Polítics	

GRAN ASSORTIT EN METALLS I EINES

per a Tècnics, Mecànics i Industrials

PERNS, CARGOLS i FEMELLES

de Ferro, Acer i Bronze en tots els passos
AMERICANS, ANGELOS i METRICS

Tot el necessari per a Foradar, Roscar i Ajustar
EL MILLOR SERVEI EN EL MENOR TEMPS

Casa Central:
Sarmiento i Montevideo

U.T. 35, 3016 - 17 - 18

BUENOS AIRES

Sucursal:

Av. Olmos, 250

Teléfono, 8661

CORDOBA

Dipòsit: CHARCAS 1641

Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana

★

La institució que més ha fet
per la cultura del nostre poble.
Demaneu la vostra inscripció.
Quota trimestral \$ 2.—.

LLIBRES EN VENDA

HISTORIA, per a infants i grans,	\$ 2.—
Bagué i Vicens	1.—
POLEMICA, Delfi Dalmau	0.90
UNA ALTRA MENA D'AMOR,	0.90
Delfi Dalmau	
SENY I ATZAR, Delfi Dalmau	4.—
MARTIN FIERRO, trad. Martí-	
Muntaner	4.—
VIDA PRIVADA, J. M. de Sa-	0.60
garra (2 volums)	0.10
Caricatura de Macià	
Postals de Catalunya, c/u.	

★

Comandar a l'ASSOCIACIÓ PROTECTORA
DE L'ENSENYANÇA CATALANA

Chacabuco, 863 • Buenos Aires

Dr. Joan Llorens

ADVOCAT

Esmeralda, 155

4art. pis

U. T. 34, Defensa 4824

Buenos Aires

Hores de consulta:

De 11 a 12 i de 16 a 18 hores

Consultes gratuïtes per als socis del
«Casal Català», els dimarts i dijous.

Comerciants,
Industrials,
Professionals!

RESSORGIMENT ha entrat
en l'any 25.è de la seva
publicació.

AQUESTA DADA és la millor garantia
del seu prestigi i la seva difusió.

US CONVÉ D'ANUNCIAR-HI! Sobre-
tot per la modicitat de la tarifa:

Una pàgina \$ 40.-	Un sisè \$ 9.-
Mitja " 22.-	Un vuitè " 7.-
Un quart " 12.-	Un dotzè " 5.-

ANUNCIAR a "RESSORGIMENT" constitueix
un avantatge i hom ajuda a una obra
essencialment patriòtica

H. NADAL MALLOL (Port de la Selva 1891 - Buenos Aires 1978). Cofundador (1916) i director de RESSORGIMENT. Des de l'aparició fins a la fi (1972) en fou l'ànima i el factòtum. Li dedicà durant cinquanta-sis anys tots els seus afanys, sacrificant-li els interessos materials, el descans, la família. Des de RESSORGIMENT, comptant amb col·laboracions dels més il·lustres catalans d'arreu, va ajudar a mantenir encesa la flama de la catalanitat en temps difícils, quan no tràgics. L'any 1991 en commemorarem el centenari de la naixença amb actes diversos, ací i allà.

**OBRA CULTURAL CATALANA
AMICS DE RESSORGIMENT**

Buenos Aires - 1990